

категорій діяльності та творчості дає змогу виокремити такі важливі ознаки: наявність етапів творчого пошуку, єдність інтуїтивного та логічного у професійній художній діяльності, композиційний (синтетичний) характер професійних дій при розв'язанні комплексу виробничих завдань. Підкреслюємо: сучасний фахівець потребує різнопланової художньо-естетичної підготовки: знати основи естетики, філософії та психології мистецтва, демонструвати культурологічну й мистецтвознавчу ерудованість, розуміти закономірності створення художнього образу, мати розвинені здібності художнього сприйняття і просторового мислення, володіти достатніми художньо-графічними вміннями, вільно спілкуватися на професійні теми.

У інноваційно зорієнтованому процесі професійної підготовки художників-керамістів особливо значущим є ефективне формування індивідуальної манери професійно-художньої діяльності, що надаватиме можливість фахівцеві адекватно оцінювати естетичні характеристики навколишньої дійсності, розуміти культурологічне підґрунтя професійних ситуацій, моделювати професійну поведінку при досягненні балансу між своїми потребами, принципами, мотивами, інтересами та вимогами соціуму, уможливити їхнє самовизначення в активізації пізнавальних, емоційних і вольових процесів безперервного розвитку особистості.

Отже, інноваційність педагогічного процесу професійної підготовки майбутніх фахівців має забезпечувати інтегроване засвоєння навчального матеріалу, зменшувати час на вирішення стандартних та допомагають знайти розв'язки нестандартних завдань, стимулювати творчий потенціал, підвищувати рівень загальної і художньої культури та створювати умови для повноцінного розкриття кожного художника-кераміста як особистості.

Список використаної літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Лукин Г. И. Становление и развитие государственных инновационных образовательных учреждений // Менеджмент в образовании. – 2004. – №1. – С. 48-55.
3. Кайдановська О. О. Образотворча підготовка архітекторів у вищому навчальному закладі: монографія // Олена Олександрівна Кайдановська. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. – 368 с.

Вячеслав Волоський

РОЗШИРЕННЯ АВТОНОМІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ У РАМКАХ ЗАКОНУ УКРАЇНИ “ПРО ВИЩУ ОСВІТУ”

Сьогодні однією з основних проблем реформування національної системи вищої освіти є визначення форм і меж автономії вищих навчальних закладів, оскільки автономізація покликана забезпечити ефективне функціонування ВНЗ.

Коли функції управління закладами вищої освіти зосереджуються в державних установах, відбувається жорстка уніфікація підготовки фахівців, що, в свою чергу, звужує їхні професійні горизонти, а також зменшує гнучкість реагування

системи освіти на запиту ринку праці. Якщо ж управлінські функції передати самим академічним структурам, виникає загроза ізоляції університетів від суспільства.

Таким чином, адекватного задоволення соціальних очікувань, зокрема поєднання ідеології вільного ринку з дотриманням принципів соціальної справедливості, можна досягти лише шляхом підтримання балансу між ступенем автономії та державним регулюванням навчального процесу.

Міжнародні та європейські документи пропонують вирішувати окреслену проблему шляхом посилення суспільного контролю за якістю освіти, оптимізації та певної децентралізації управління вищою освітою.

В Україні 6 вересня 2014 року набув чинності новий Закон “Про вищу освіту” (№1187-2), імплементація основних положень якого відбувалася у три етапи – з 2014 по 2016 р.). Цей нормативний акт створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії останніх.

В основі нового Закону покладена ідея університетської автономії, насамперед, в академічній, організаційній та фінансовій сферах, як самостійність, незалежність і відповідальність ВНЗ у прийнятті рішень щодо розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної й іншої діяльності, самостійного добору та розстановки кадрів [2].

Поняття автономізації ВНЗ раніше не застосовували у вітчизняних наукових колах, і лише нещодавно з’явилися наукові праці українських дослідників, в яких розглядається ця проблема. Одними з перших до проблеми автономізації вищої освіти звернулися В. Берека, Д. Дзвінчук, В. Журавський, В. Луговий, Т. Лукіна, С. Майборода, В. Огаренко, В. Пікельна, Л. Прокопенко, О. Радченко, І. Сікорська й А. Тамма. Питанню розвитку автономії українських вишів присвячено дослідження В. Сафоновой, А. Здишук, А. Кольт, О. Гаращук, В. Виноградової та інших [3].

Відповідно до Закону “Про вищу освіту”, університетська автономія ґрунтується на принципі дотримання академічних свобод. Поняття “академічні свободи” й “університетська автономія” хоча й близькі, але не тотожні, оскільки автономія університету означає, перш за все, самоврядування навчального закладу, а академічні свободи належать безпосередньо до науково-викладацького складу, а через них – до навчального закладу.

Оскільки провідна діяльність вищої школи спрямована на студента, він є повноправним учасником навчального процесу. Згідно з Законом України “Про вищу освіту”, з представниками студентства мають узгоджуватися відрахування, переведення студентів, заселення гуртожитків і призначення заступника декана по роботі зі студентами. Таким чином, академічні свободи – це права суб’єктів навчального процесу, які визначаються у демократичності процедури навчання, виборі навчальних курсів поза обов’язковим обсягом і викладача, формуванні змісту навчальної дисципліни, виборі керівників структурних підрозділів та керівників закладів вищої освіти, організації навчального процесу тощо. Рівень і характер академічних свобод є показником, який характеризує реформи у вищій освіті будь-якої країни. Автономія ж є сукупністю прав і відповідальності щодо

здійснення будь-якої діяльності, яку провадить вищий навчальний заклад, самостійного добору і розстановки кадрів відповідно та в межах, визначених законодавством про освіту.

Автономія університетів є однією із найстаріших форм самоврядування, яка ще з середньовіччя сприяла перетворенню їх у найбільш вагомий чинник суспільного наукового прогресу. Автономія – це інституційна форма академічної свободи, яка є необхідною передумовою для того, щоб вищий навчальний заклад ефективно виконував належні йому функції без надмірного тиску держави і комерціалізації [4].

Автономізація ВНЗ означає розширення меж їх:

- академічної автономії (навчальні плани, програми та наукові дослідження);
- фінансової автономії (виділення бюджету єдиною сумою);
- організаційної автономії (організаційна структура університетів);
- автономії в області кадрової політики (найм, заробітна плата та просування по службі) [1].

Наведений перелік можна ще доповнити таким елементом автономії, як автономія науково-дослідних процесів.

Під *академічною автономією* мається на увазі право викладачів та наукових співробітників розвивати свою галузь знань та виражати свої професійні погляди без побоювань щодо пригноблення або звільнення. Вона проявляється у свободі дослідження, в публікації їх результатів, у свободі вибору форми подачі матеріалу студентам. Ці права засновані на тезі про те, що успішне створення нових знань неможливе без відкритих та вільних досліджень у межах сфери спеціалізації вченого. Концепція академічної свободи припускає, що перебування на посаді залежить виключно від компетенції викладача і відповідності стандартам професійної чесності, а не від політичних, релігійних чи інших переконань, які можуть суперечити переконанням адміністрації. Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України “Про вищу освіту” академічна свобода – це самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом. У першій половині ХХ ст. академічна свобода набула широкого визнання в більшості західних країн, однак порушення академічних прав збільшилось при появі тоталітаризму, наприклад, у Німеччині, Італії, Радянському Союзі.

Під *автономією організації освітнього процесу* розуміють право університету самостійно формувати навчальні плани за кожною спеціальністю, визначати їх зміст, обов’язкові та курси за вибором, критерії оцінки знань. Студенти повинні отримати свободу у виборі навчальних курсів як у межах одного факультету, так і в межах університету на засадах міждисциплінарності. Потрібно переглянути перелік предметів, які вивчаються в аспірантурі, та кандидатських іспитів, враховуючи потреби конкретних спеціальностей. До кола питань автономії організації процесу також включено питання співпраці ВНЗ з іншими науковими та науково-освітніми установами для забезпечення викладання дисциплін, яких

немає в навчальному плані одного з надавачів освітніх послуг. Такі відносини повинні будуватись на цивільно-правових договірних засадах.

Під *автономією науково-дослідних процесів* розуміється створення профільних науково-дослідних структур, гнучких систем взаємодії навчальних та науково-дослідних структур кількох вищих навчальних закладів тощо. Така взаємодія повинна відбуватись на договірних началах, що ще раз підкреслює значення приватного права у регулюванні відносин у сфері освіти.

Автономія у внутрішньому управлінні (інша назва структурно-адміністративна автономія або організаційна автономія) навчального закладу має істотний вплив на загальний цивільно-правовий статус ВНЗ. Її суть полягає в тому, що ВНЗ повинні самостійно визначатися зі створенням нових кафедр і відкриттям нових спеціальностей, кількістю студентів, яких приймають на навчання з урахуванням державного замовлення, встановлювати гнучкий взаємозв'язок між нормативною кількістю годин (навантаження на викладача) та ставками, визначати рівень повноважень аспірантури та докторантури, мати право взаємно визнавати дипломи інших університетів на підставі двосторонніх угод, присвоювати наукові ступені доктора філософії та доктора наук тощо. Організаційна автономія включає в себе можливість створювати, реорганізовувати та ліквідовувати структурні підрозділи, можливість створювати вчені ради, спеціалізовані вчені ради, студентські асоціації, органи самоврядування тощо.

До *економічної автономії* (інша назва фінансової) належить вирішення питань адміністрування та фінансового менеджменту, зокрема поширення різних форм залучення та розподілу коштів, здатність до самофінансування завдяки отримуваним коштам від фізичних та юридичних осіб у формі плати за навчання, можливість кредитування (боргового фінансування) і диверсифікації джерел надходження коштів, здатність ефективно володіти і користуватись земельними ділянками та будівлями, а також процедури і форми звітності. Така автономія надає ВНЗ можливість швидко і гнучко реагувати на потреби ринку.

Наступним елементом автономії ВНЗ є *кадрова автономія*, тобто можливість самостійного підбору педагогічного та науково-педагогічного персоналу, визначення заробітної плати та надбавок до неї, просування по службі, відповідальність за умови праці. Згідно з п. 7 ч. 3 ст. 34 ЗУ “Про вищу освіту” керівник ВНЗ призначає на посаду та звільняє з посади працівників. Слід зазначити, що це чи не єдина складова автономії, яка завжди не тільки проголошувалась на рівні нормативно-правових актів, але й фактично існувала ще за радянських часів [5].

Таким чином, новий Закон України “Про вищу освіту” розширює межі вітчизняних вищих навчальних закладів, яким надано право самостійно розпоряджатися коштами, отриманими від надання платних послуг, встановлювати мінімальний та максимальний обсяги навчального навантаження педагогічних і науково-педагогічних працівників. За університетами закріплюють окремі права на створені ними об'єкти інтелектуальної власності, права відкривати банківські рахунки та користуватися банківськими кредитами; розширену участь університетів у формуванні структури і обсягів державного замовлення на підготовку фахівців із вищою освітою та інше.

Список використаної літератури

1. Академічні свободи, університетська автономія та освіта сталого розвитку. Мовою документів: Наукове видання. – Миколаїв : Видавництво Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, 2009. – 288 с.
2. Закон України “Про вищу освіту” : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 02.11.2016). – Назва з екрана.
3. Сінкевич Є. Г. До проблеми запровадження університетської автономії: вітчизняний та зарубіжний досвід / Є. Г. Сінкевич // Історія. Наук. пр. – 2009. – Т. 104. – Вип. 91. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/History/2009_91/91-27.pdf (дата звернення: 02.11.2016). – Назва з екрана.
4. Університетська автономія — запорука якості української освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://press.ukma.kiev.ua/index.php?option> (дата звернення: 02.11.2016). – Назва з екрана.
5. Хартія університетів України: академічні свободи, університетська автономія та освіта: [створена на Міжнар. конф. “Ольвійський форум – 2009” у Ялті 11–15 червня 2009 р.] // Освіта України. – 2009. – 10 липня.

Іван Михайлецький

ІННОВАЦІЙНІСТЬ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

У кінці ХХ та на початку ХХІ століття ми спостерігаємо надто швидку трансформацію всіх процесів у сучасному світі. Нас охопив потік інформації, яку принципово неможливо систематизувати, звести, перетворити на знання в традиційному розумінні. Тому ситуація, що склалася, дає усвідомлення того, що і освіта потребує інноваційного розвитку.

Регуляцію освітніх процесів в європейському освітньому просторі досліджують В. Захарченко, Г. Клімова, В. Кремень, В. Луговий, Г. Макбурни, Н. Ничкало, Т. Павлова, М. Пальчук, Ю. Рашкевич, Є. Сірий, Ж. Таланова, Г. Товканець, Т. Халонен, А. Хуторской та ін.

Проблема розвитку європейської вищої освіти розглядалася вітчизняними та зарубіжними дослідниками через призму філософсько-методологічних засад вищої освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Шинкарук), державного управління вищою освітою (В. Андрущенко, Ю. Амосов, С. Клепко, В. Кремень, В. Огнев'юк), принципів і шляхів їх інтеграції в європейський освітній простір (В. Андреев, Н. Авшенюк, І. Бабин, Я. Болюбаш, В. Бурега, О. Дубасенюк, М. Згуровський, О. Коваленко, Л. Лук'янова, О. Матвієнко, Ю. Рашкевич, А. Сбруєва, М. Степко, Т. Фініков), розвитку вищої освіти в європейських країнах (І. Грищенко, Л. Гришук, М. Євтух, В. Кремень, Т. Осадча, Н. Ничкало, М. Пальчук, Л. Пуховська, Г. Товканець, В. Шинкарук), фінансового забезпечення вищої освіти (А. Бойко, С. Каленюк) тощо.